

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΥΣ

“Οροι ποιμαντικής θεολογίας

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

΄Ασυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως

“Αν θὰ θέλαμε νὰ διατυπώσουμε μὲ ἓναν μόνον ὄρο αὐτὸ πού συγιστᾶ καίρια τὸ δράμα καὶ τὸ μεγαλεῖο, τὴ δόξα καὶ τὴν τραγωδία τοῦ ἱερέα σὲ ὅλες τὶς ἐποχές καὶ σὲ ὅλες τὶς φάσεις τῆς ζωῆς του, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἀστοχοῦσαμε ἀν ἐπιλέγαμε τὸν Ὅρο τῆς Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451 μ.Χ.), πού ἀναφέρεται στὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ὑπόστασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Λόγου (βλ. Ι. Ν. Καμύρη, «Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας», Ἀθήναι 1952, τόμος Ι, σ. 165).

Αὐτὴ ἡ παρὰδοξη καὶ θαυμαστὴ ἔνωση «ἐν δύο φύσεσιν» τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν, διαζωγραφίζει αὐτὸ πού συντελεῖται στὴ ζωὴ ἐνὸς ἱερέα. Μυμητῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοῦ ὁ ποιμένας ἐγώνει στὸ πρόσωπό του ἀνεξάλειπτα καὶ ἀνεξίτηλα δύο φύσεις, δύο διαφορετικούς καὶ ὁμοίους συνάμα κόσμους. Στὸ δυνάμει τοῦ Μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης καλεῖται νὰ δώσει ὑπόστασι, νὰ τὸ μεταγράψει δηλαδὴ σὲ θεανθρώπινες ἐνέργειες, πού θὰ συντελέσουν στὴ σωτηρία τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ Κόσμου. Αὐτὸ, ὅμως, ἀποτελεῖ μεγάλο τόλμημα.

΄Αλληλοπεριχώρηση

Δὲν εἶναι καθόλου μὰ καθόλου ἀπλὸ καὶ εὐκόλο νὰ πατάει στὴ γῆ καὶ νὰ πετάει στὸν οὐρανὸ, νὰ συνδυάζει καὶ νὰ ἰσορροπεῖ τοὺς δύο αὐτοὺς κόσμους. «Ὁ παπᾶς εἶναι καὶ ἄνθρωπος» ἀκούγεται συχνὰ ἢ φράσι. Ὁ ἱερέας εἶναι μὲ τὸ Θεό, εἶναι ὅμως καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ τελευταία αὐτῆ διευκρίνησι ὑποδηλώνει ὅτι εἶναι φορὸς πού παίρνει τὶς ἀποστάσεις του ἢ αἰσθάνεται ὅτι πρέπει νὰ πάρει τὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων «ὑπερασπιζόντάς» τους ἀπέναντι στὶς «ἀπαιτήσεις» τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ εἶναι, ὅμως, βαρὺ καὶ δύσκολο καὶ ὄρες - ὄρες σχιζοφρενικό... Ὅταν, δηλαδὴ, θὰ «πρέπει» νὰ διαμερίζεται τὴν ὑπόστασή του κι ὁ λογισμὸς του ὁ κρυφὸς ν' ἀνεβαίνει στὴν ἐπιφάνεια καὶ νὰ τοῦ ψιθυρίζει, ὅτι κι αὐτὸς τέλος πάντων μὲ κάποιον θὰ πρέπει νὰ συμμαχήσει... Κι ὅχι νὰ εἶναι, ἐκεῖ, στὴ μέση, μεσάζων καὶ μεσολαβητῆς, συμφιλιωτῆς καὶ εἰρηνοποιὸς ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους, στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸ Θεό.

Ὅρισμένες ὅμως στιγμὲς νιώθει μοιρασμένος καὶ ἔμμεσα του. Διαισθάνεται ἀσφαλῶς καὶ ἀναγνωρίζει, ὅτι ὅσο καὶ νὰ εἶναι ἐνωμένες χωρὶς σύγχυσι καὶ μετατροπὴ ἢ ἀνθρωπότητά του καὶ ἡ ἱερωσύνη του, μένου ἐντούτοις ἀδιαιρέτες καὶ ἀχώριστες, ἔτσι πού νὰ κινδυνεύει νὰ μείνει ἀνυπόστατος ἀν ἐπιχειρήσει νὰ τὶς διαχωρίσει.

Ἀνάμεσα σὲ δύο κόσμους, λοιπόν, ὁ ἱερέας προσπαθεῖ «ἀσυγχύτως» νὰ φέρει τάξι στὰ συγκεχυμένα· νὰ δώσει «ἀτρέπτως» μιὰ νέα τροπὴ, ἐκεῖ πού ὅλοι μας μπροστὰ στὰ ἀναπότρεπτα τρεπόμαστε σὲ φυγὴ καὶ ἀνατρέπουμε τὰ πάντα· κατορθώνει, δηλαδὴ, νὰ συντελεῖ ἀμετάβλητα στὴν καλὴ ἀλλοίωσι· ἐπιχειρεῖ νὰ ἐγώσει «ἀδιαιρέτως» τὰ διεσπᾶτα καὶ νὰ κρατήσει «ἀχωρίστως» ἀχώριστα αὐτὰ πού δὲν πρέπει νὰ χωριστοῦν. Φαίνεται, λοιπόν, πὼς ὁ ἱερέας καλεῖται νὰ κατορθώσει τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώπους.

Τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ

Σκέπτεται, ὅμως καὶ ἀναρωτιέται, πὼς καὶ πρὸς τὰ πού νὰ προσανατολιστεῖ; Σὲ ποῖο σημεῖο τοῦ ὀρίζοντα νὰ στηρίξει τὰ μάτια του ἀναζητηντάς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πού τὸν ἀνάδειξε, αὐτὸν ἔξω, ὅταν οὐδεὶς εἶναι ἔξω, νὰ προσέρχεται ἢ νὰ προσεγγίζει ἢ νὰ λειτουργεῖ τὸν βασιλέα τῆς δόξας, ὅταν καὶ γι' αὐτὲς ἀκόμα τὶς ἐπουράνιες δυνάμεις εἶναι μέγα καὶ φοβερὸ νὰ τὸν διακονοῦν;

Ἰππρέτης καὶ οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καταξιώνεται καὶ προσφέρει μὲ τὰ τίμια χέρια του τὰ δῶρα τοῦ Οὐρανοῦ σ' ἓνα λαὸ διψασμένο καὶ πεινασμένο πού τὸν κατέχει μιὰ ἀσάφιστη ἐπιθυμία. Κατὰ πού ὅμως νὰ γυρίσει τὰ μάτια του, ἀπὸ πού ν' ἀντλήσει τὴ δύναμη ἐκείνη πού τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη; Ποιὸς γεωμετρικὸς τόπος θὰ γίνῃ θεολογικὸς τόπος ἐπιφάνειας θείας δόξας καὶ δυνάμεις;

Ποῦ ἄλλου, παρὰ πρὸς τὸν Τίμο Σταυρό, τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία μας τὴν Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν προβάλλει σὲ προσκύνησι ὥστε ὅλοι οἱ χριστιανοὶ νὰ συνειδητοποιοῦν τὴ μεγάλη δύναμη πού ἀπορρέει ἀπ' Αὐτόν. Πρὸς τὸν «φύλακα πάσης τῆς Οἰκουμένης» καὶ τὸ «καύχημα τῶν ἱερέων» στρέφει τὰ μάτια του ὁ ἱερέας καὶ δικάια αὐτῆ ἡ ἐβδομάδα πού ἀρχίζει μὲ τὴν Σταυροπροσκύνησι καθιερώθηκε νὰ ὀνομάζεται «Ἐβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων» καὶ νὰ εἶναι ἀφιερωμένη στὸ Ἔργο τοῦ Ἱερέα (ἐφέτος 6 μὲ 12 Ἀπριλίου).

Γιατί ο Ιερέας είναι σφραγισμένος με το σημείο του Σταυρού, είναι εκείνος που θέλει ν' ακολουθήσει τον Ίησού, απαρνιέται τον εαυτό του και τον ακολουθεί (Μάρκου η' 34). Με το βλέμμα στραμμένο προς τον Σταυρό, αναλογίζεται τη δική του σημειολογία, τη «Γεωμετρία του Σταυρού» και του δικού του σταυρού που αναλαμβάνει.

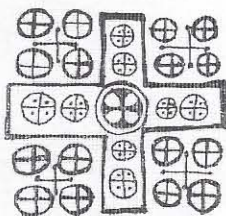
Αναφορές και υποθέσεις

Γνωρίζοντας τον θετικό και δημιουργικό ρόλο της τέχνης πάνω στον ανθρώπινο ψυχισμό θελήσαμε να διαζωγραφίσουμε «ποιητική αδεία» τις πιο πάνω σκέψεις μας με μία ποιητική αναφορά του Λευτέρη Μάινα, εκπροσώπου της νεώτερης γενιάς λογοτεχνών χριστιανικής έμπνεύσεως, που θητεύει επάξια το είδος αυτού του λόγου και τιμήθηκε πρόσφατα από το Ίδρυμα «Κατήκω και Γιώργης Χρ. Λαμίδος» με την απονομή ειδικού βραβείου για την ανέκδοτη συλλογή του «Ηχοβολία» (βλ. τον «Έφημερίο» 1/15 Ίανουαρίου 1986, σ. 31). Το ποίημα πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Κοινωνία» και απαγγέλθηκε κατά τη βράβευση.

Την αγωνία για την αλλαγή σκυτάλης εκφράζει ή Σταυρούλα Κάτσου, αναπληρώτρια θεολόγος καθηγήτρια στα Γυμνάσια Μογεμβασίας και Μολάων, που μετέχει στην έρευνητική ομάδα της «Πνευματικής Γεωγραφίας». Τα ποιηματικά της ενδιαφέροντα αποτυπώνονται στο κείμενο που δημοσιεύουμε και που έγραψε με αφορμή την εβδομάδα Ιερατικών κλήσεων.

Θα κλείσουμε το μικρό μας «άφιέρωμα» με μία θαυμαστή διήγηση του Γέροντα Γαβριήλ Διογυσιάτη (1896 - 1983). Το κείμενο καταγράφηκε από αυτόν ως μάρτυρα και προσφέρεται ως αληθινή «μαρτυρία» για την εντύπωση που έμποιεί στους ακούοντες όσες φορές του δίδεται ή εύκαιρία να την αναγιγώσκει σε νέους κληρικούς. Έτσι, ο μακαριστός εκείνος Γέροντας εξασκοιούβει να ζει ανάμεσά μας, να μάς νοθετεί και να βοηθάει στην αναζωπύρωση του ζήλου και στην αναγέννηση του σεβασμού για το ύφος της Ίερωσύνης. Τέτοιες μορφές εμπνέουν και καθοδηγούν ή μνήμη τους μάς ζωογονεί γι' αυτό και παραπέμπουμε σε σημείωμα που έγραψε «στη μνήμη του» ο Αρχιμανδρίτης Βασίλειος Σταυρονικητιανός (περιοδικό «Σύναξη» τεύχος 9, Χειμώνας 1984, σ. 49-50).

Ο βυζαντινός «σταυρός» που κοσμεί τις σελίδες έγινε δια χειρός του έκλεκτου ζωγράφου και αγιογράφου Ράλλη Κοφίδη.

Η ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τρίγωνο ίσοσκελές
ή και ισοπλευρο
από τα μάτια του Χριστού
της Παναγίας και τ' ήη - Γιάννη.

Ευθεία δικαιοσύνης
τα μάτια των λησιών
διερχομένη από τα μάτια του Αθώου,
ανερχομένη δεξιά
κι αριστερά κατερχομένη.

Δύο τέμνουσες:
του καλαμιού με σπόγγο,
του κονταριού
που ανοίγει την πλευρά.

Η τεθλασμένη των ματιών μου
αναζητούσα με ιρόμο
το έλεός Σου.

Κι ή περιφέρεια τ' ούρανού
να διαγράφει
τέλειο κύκλο
με κέντρο τον Σταυρό.

Έλευθέριος Μάινας

ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΧΤΥΠΑ Η ΚΑΜΠΑΝΑ

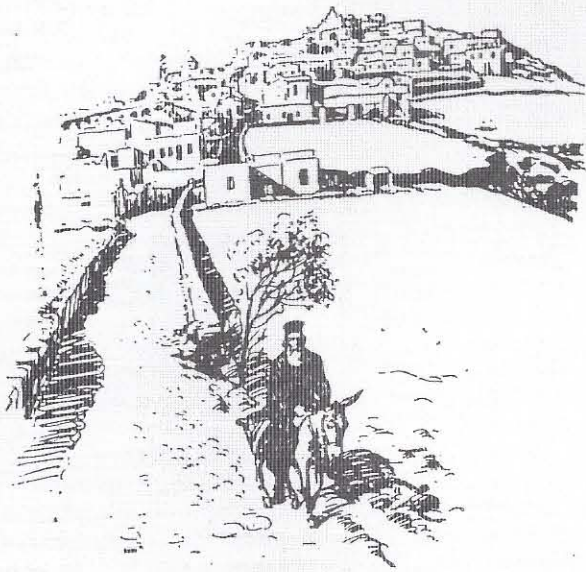
Σαββατόβραδο και ή καμπάνα δέ σήμανε άκομη. Οί νοικοκυρές μάταια περιμέναν τ' άκουσμά της για να θυμιατίσουν τις κάμαρες και τα χαγιάτια. Το πρόσφορο, ζυμωμένο με περισσή ευλάβεια, διάβασμένο μ' ό,τι προσευχές και ψαλτικά ήξερε ή θάβω του σπιτιού, μένει άκομη τυλιγμένο στην κάτασπρη πετσέτα, κάτω άπ' το καντήλι και τα εικονίσματα. Θαρρείς και οί ώρες σταμάτησαν να τρέχουν, θαρρείς και έχει γίνει κάποιιο μπέρδεμα. Βουδó Σαββατόβραδο... Μιά θλίψη πλαγιέται από καρδιά σε καρδιά. Η εκκλησία της Παναγίας νύχτωσε κι οί άγιοι, παραπονεμένοι με σθηστά καντήλια, μάταια καρτερούν να σμιζούν τις φωνές τους με την ανθρώπινη αγωνιώδη κραυγή στο «Κύριε εκέκραξα...» και να δοξολογήσουν την Τριαδική Μονάδα στο «Φώς ήλαρόν...».

Τέτοιαν ώρα έπρεπε να χει σιμάνει άγιανάσταση, έτσι την έλεγε ή θάβω την Κυριακή. Όλοι τό χαν μάθει μά κανεις δέν τολμούσε να τó πεί στον άλλον. Ο παπα - Χρήστος, δέν θα λειτουργούσε πιά. Δέν πάει πολύς καιρός που, ενώ είχε άρχισει να διαβάξει τον όρθρο, Κυριακή πρωί, δέν άντεξε, βγήκε έξω στον περικόλο της εκκλησίας, έριξε νερό στο ώχρό πρόσωπό του και έκανε να κατεβεί τα σκαλοπάτια. Έπρεζαν οί

χωρικοί ξωπίσω του μὰ κατόλαθαν πὼς δὲν μπορούσε. Ἄλλοτε πάλι τὰ ἔχανε στὶς συναπτές, δίγοντας στοὺς ἀγγέλους τὴ θέση του νὰ συμπληρώσουν ὅ,τι παρέλειπε. Τὸ ἔφερε, πὼς αὐτὸ πού ἔχανε ἦταν πάντα ἀπὸ τὶς δυνάμεις του, μὰ δὲ γινόταν διαφορετικά. Πὼς νὰ ἄφηνε τὸ χωριὸ θουδὸ, χωρὶς λειτουργία; Νὰ στερήσει ἀπὸ τὰ γήπια, τοὺς γέροντες κι ὅλο τὸν κόσμον τῆ Θεῖα Εὐχαριστία;

Σαββατόβραδο καὶ ἡ καμπάνα δὲ σήμαιε ἀκόμη. Ὁ παπα - Χρῆστος ἴσως νὰ μὴ σηκωθεί πιά. Μὲ τὸ ἀδύναμο χέρι του σκουπίζει ἀργὰ τὰ καυτὰ δάκρυα, πού ἀδρακνῶνουν τὸ πρόσωπό του. Ἡ ἄσπρη γενειάδα μάρτυρας τῶν ὀγδονταπέντε χρόνων του. Πενήντα χρόνια διακονία στὸν Κύριο καὶ τώρα ὑποταγὴ στὴ θεῖα βουλή Του.

Τ' ἀεράκι ἀλαφρὸ, μυρωμένο ἀπ' τὴ ρετσίνα τοῦ ἔλατου, δὲ λέει ν' ἀπαλύνει τὸν πόνο τῶν ψυχῶν. Τὸ ξωκκλήσι τοῦ Προφήτη Ἡλίου σκαρφαλωμένο σὰ γίδι ἀπάνω σ' ἕνα θράχο, φύλακας τοῦ χωριοῦ, εὐθιζέται θλιμμένο στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας πού ῥχεται. Δὲν θὰ λειτουργηθεῖ φέτος.

«Νὰ συμπληρώσεις, Κύριε, τὸ κενὸ ἐκείνων πού φεύγουν!»
Στίχοι Νικ. Ν. Νομικοῦ, ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Μιχαήλ Ἀντ. Δανέζη, «Σαντορίνη», Ἀθήναι 1971, σ. 252.

Ἔνα - ἕνα τὰ φῶτα τοῦ φτωχικοῦ χωριοῦ ἀνάδουν καὶ ὕστερα σβήνουν... Οἱ γρύλοι ξαγρυπνοῦν, σὰν τοὺς ἀσκητές, ψάλλοντας ἀκατανόητους ἤχους στὴ λειτουργία τῆς δημογραφίας. Τ' ἄστρα, φτωχὰ καντηλιέρια, ἀνάδουν ἕνα - ἕνα, ποτάμι δάκρυα στὸν οὐρανό. Εἰημερώνει ἀγιαγιάσταση κι οἱ ψυχὲς γονατίζουν στὴ δοκιμασία...

Νὰ ἔταν πολλοὶ οἱ ἐργάτες Σου Κύριε, νὰ δουλέψουν τὸν ἀμπελώνα Σου, νὰ ποτίσουν τὴ φρυγμένη γῆς, νὰ δρέψουν τοὺς καρπούς τῆς θυσίας Σου...

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΑΤΣΟΥ

ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

Κάποτε, σὲ μιὰ κοινοδικιὴ Μογή, ζοῦσε ἕνας Ἱερομόναχος μὲ πολὺ λίγες γραμματικὲς γνώσεις, ἴσως νὰ ἦταν καὶ τελείως ἀγράμματος. Ὅσοσο ὅμως ἦταν πολὺ ἔξυπνος μὲ μεγάλη μνήμη ν' ἀποστηθίζει καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν κληρικὸς πίστεως καὶ ἀρετῆς. Τόσον ἦταν τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς του, ὥστε ὡς ἄλλος Ἅγιος Σπυρίδωνας «ἀγγέλους ἔσχε συλλειτουργούντας», δηλαδὴ μέσα στὸ Ἱερὸν Βῆμα τὸν ὑπηρετοῦσε σὲ ὅλα ἕνας ἄγγελος σὲ κάθε Θεῖα Λειτουργία. Ἐκεῖνος τοῦ ἔφερε τὸ θυμιατό, τὸ ζέον, κλπ.

Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν ἀγράμματος ἢ ὀλιγογράμματος, ὅταν ἔκανε τὴν προσκομιδὴ, δὲν ἔβαζε τίς μερίδες τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἐννέα Ταγμάτων, ὅπως ἔπρεπε. Ἰσως δὲν εἶχε διδαχθεῖ σωστά, ἴσως ἀκόμη νὰ εἶχε λησιμονήσει ὀρισμένα ἀπὸ τὴν Τελετουργικὴ. Ὁ ἄγγελος παρακολουθοῦσε τακτικὰ τὴν παρατυπία αὐτή, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τοῦ εἶπε τὸ λάθος καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν διορθώσει.

Ἔνα Σαββατοκύριακο ἐπισκεφθῆκε τὴν Ἱερὰ Μογὴ ὁ Ἐπίσκοπος, γιὰ νὰ κάμει καὶ μιὰ χειροτονία Διακόνου ἢ Πρεσβυτέρου. Στὴ Θε. Λειτουργία, λοιπόν, καὶ ἰδιαίτερα στὴν Προσκομιδὴ ὁ Ἐπίσκοπος εἶδε ὅτι ὁ Ἱερομόναχος δὲν τὴν ἔκανε σωστά. Τότε τοῦ λέγει: «Πάτερ μου, δὲν ἔβαλες καλὰ τίς μερίδες. Ἐδῶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ Παναγία καὶ ἐκεῖ τὰ Ταγματα», τοῦ εἶπε δειγνολογῶν καὶ συνέχισε: «Δὲν σοῦ τὸ εἶπε κανένας αὐτό; δὲν σὲ εἶδε κανένας πὼς κάνεις τὴν Προσκομιδὴ;». «Ναὶ Σεβασμιώτατε» τοῦ ἀπαντᾷ «κάθε μέρα μὲ θλέπει ὁ Ἄγγελος - ὑπηρέτης μου καὶ ποτὲ δὲν μοῦ εἶπε τίποτε. Συγγνώμη, πού σὰν ἀγράμματος κάνω τέτοια λάθη. Τώρα θὰ προσέχω».

—«Πὼς εἶπες; Ποιός; Ποιός σὲ ὑπηρετεῖ;».

—«Σὲ κάθε Λειτουργία, Σεβασμιώτατε, κατεβαίνει ἕνας Ἄγγελος, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ μὲ ὑπηρετεῖ μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν μὲ διορθώσε».

Ὁ Ἐπίσκοπος ἔμεινε κατὰπληγτος ἀπὸ ὅσα ἄκουσε ἀπὸ τὸν γέροντα καὶ κατόλαβε πὼς ἔχει μπροστὰ του ἕνα ἅγιο κληρικό.

Τὸ μεσημέρι μετὰ τὴν Τράπεζα, ὁ Σεβασμιώτατος, ἀφοῦ ἀποχαιρέτησε τὸν Ἠγούμενον καὶ τοὺς ἄλλους πατέρες ἀναχώρησε, ἐνῶ τὰ σήμαντρα καὶ οἱ καμπάνες τὸν προδοῦσαν...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἱερομόναχος νύχτα, ὅπως πάντα, ἐμπήκε στὸ Ἅγιο Βῆμα γιὰ τὴ Θε. Λειτουργία. Νὰ καὶ ὁ Ἄγγελος κατεβαίνει. Ὅταν ἔκαμε τὴν Προσκομιδὴ παρατήρησε πὼς τὴ φορὰ αὐτὴ ὁ γέροντας ἔκαμε ὅπως ἔπρεπε. «Ὁραία Πάτερ», τοῦ λέγει. «Ναί», ἀπαντᾷ ὁ γέροντας, «ἤξερες τὸ λάθος μου καὶ δὲν μοῦ τὸ ἔλεγες;». «Ναί, τὸ ἤξερα, τὸ ἔβλεπα, ἀλλὰ δὲν εἶχα ἐγώ, οὔτε ἔχω τέτοια δικαιώματα, νὰ διορθῶναι τοὺς ἱερεῖς, μόνο νὰ τοὺς ὑπηρετῶ. Ὁ ἐπίσκοπος ἔχει τέτοια δικαιώματα».

Ἰδοὺ τὸ ὕψος τῆς Ἱερωσύνης, ὁ ἱερεὺς εἶναι πάνω ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἀγγέλους, διότι οὔτε ὁ βασιλεὺς, οὔτε οἱ ἄγγελοι μποροῦν νὰ τελέσουν Θεῖα Λειτουργία.

† ΓΕΡΩΝ ΓΑΒΡΙΗΛ